

UTENRIKSDEPARTEMENTET	
11/03504-92	
21 SEPT 2012	
Arkivkode 333.3	

Til
Utenriksdepartementet
Pb 8114 Dep.
0032 Oslo

Oslo, 18.9.12

Ratifikasjon av valgfri protokoll til FNs torturkonvensjon – høringsvar fra Norsk Forening for Psykisk Helsearbeid

Vi viser til høringsbrev vedrørende ratifikasjon av valgfri protokoll til FNs torturkonvensjon, med høringsfrist 20. september.

Norsk Forening for Psykisk Helsearbeid stiller seg svært positivt til at det arbeides for en ratifikasjon av den valgfrie protokollen. Vi tror regelmessige tilsynsbesøk fra en uavhengig instans vil kunne bedre rettssikkerheten til personer under frihetsberøvelse, i tillegg til at oppretting av en slik instans i seg selv vil kunne bidra til et større fokus på at tortur og andre integritetskrenkelser kan finne sted også i det norske samfunnet, og på viktigheten av å arbeide for å forhindre dette.

Vi har imidlertid noen kommentarer til enkelte sider ved oppretting av en nasjonal forebyggende mekanisme:

Fokus på menneskerettigheter

Juristen Gro Hillestad Thune mener det mangler kunnskap om menneskerettighetene i helsesektoren, og hennes generelle inntrykk er at helsepersonell vet lite om de grenser menneskerettighetsloven setter for pasientbehandlingen. Dette gjelder også helsearbeidere som utøver tvang og makt, slik som i psykisk helsevern, og kan ha sammenheng med at profesjonsutdanningene ikke vektlegger dette nok. Det må derfor være svært viktig at en forebyggende mekanisme, som kontrollinstans, har solid kompetanse på disse rettighetene.

Arbeidsgruppen har ikke gått inn for en foreslått koalisjonsmodell hvor Nasjonal institusjon for menneskerettigheter (NI) inngår i en forebyggende mekanisme sammen med Sivilombudsmannen, men foreslår at NI i stedet skal være del av et rådgivende utvalg. NFPH har forståelse for at administrative hensyn og ønske om effektivitet må tas hensyn til i en slik vurdering, men vi er bekymret for at menneskerettslig kompetanse ikke vil være godt nok representert dersom NI kun skal inneha en rådgivende funksjon sammen med andre instanser. Vurdering av mulige menneskerettighetsbrudd krever etter vårt skjønn en viss nærhet til de hendelser og situasjoner som skal vurderes, og det vil da kanskje ikke være nok å motta informasjon om de aktuelle sakene via flere ledd. Menneskerettigheter bør, slik vi ser det, settes i høysetet, og de som avlegger tilsynsbesøk ved de institusjoner der frihetsberøvelse finner sted, bør selv inneha solid kompetanse på disse rettighetene.

Sivilombudsmannen som forebyggende organ:

NFPH ser at det er fordeler ved å velge Sivilombudsmannen som forebyggende mekanisme; blant annet dennes juridiske kompetanse. Vi ønsker imidlertid å understreke viktigheten av at en slik kompetanse også innebærer grundig kjennskap til menneskerettighetene og anvendelse av disse. Vi viser til en dom fra Oslo tingrett i 2007, hvor Folloklinikken og Aker Universitetssykehus ble dømt for brudd på artikkel 5 og artikkel 8 i EMK etter at en kvinne var blitt truet til å komme til Folloklinikken og deretter sendt til Blakstad psykiatriske sykehus for tvungen observasjon. Før kvinnen gikk til domstolen, hadde hun klaget både til Helsetilsynet i fylket, Statens helsetilsyn og Sivilombudsmannen. Ingen av disse organene, inkludert Sivilombudsmannen, fant noe å utsette på behandlingen hun fikk, og slo altså ikke ned på at kvinnen var blitt alvorlig krenket.

Kontroll- og tilsynsorganene har imidlertid ansvar for å påse at ikke bare norske lovregler, men også at menneskerettighetene respekteres. Selv om man bruker norsk lov og handler innenfor de rammene loven gir, så er det åpent for skjønn, og det skjønnnet kan brukes feil. Da fungerer menneskerettighetsbestemmelsene som et korrektiv, som et supplement, hvor fokuset går på selve krenkelsen, ifølge Hillestad Thune.

Helsefaglig kompetanse

Arbeidsgruppen går inn for at Sivilombudsmannen skal tilføres helsefaglig kompetanse, enten ved nyansettelser eller ved bruk av eksterne konsulenter. NFPH ser nødvendigheten av dette, men vil gjøre oppmerksom på faren for at slik ekspertise vil kunne tillegges uforholdsmessig stor vekt. Vi vil igjen påpeke at innen flere av de aktuelle systemer hvor frihetsberøvelse finner sted, for eksempel barnevern og psykisk helsevern, er mange vanskelig avgjørelser basert på skjønn, og det vil ikke finnes fasitsvar på mange av de dilemmaer man møter på.

Når det for eksempel gjelder psykisk helsevern, er loven utformet slik at vedtak om tvang i stor grad baseres på den faglig ansvarliges skjønnsbaserte avgjørelse, hvor blant annet helhetsvurderingen om at fordelene med tvang klart må oppveie ulempene. Dette er et svært komplisert spørsmål som innebærer vurdering av mange aspekter; ikke kun de rent medisinsk-psykiatriske. Vi ser her en mulig fare for at benyttelse av helsefaglig ekspertise på dette området vil kunne medføre at de psykiatriske vurderinger kan få forrang for andre hensyn, og at en videreføring av det som er vanlig praksis, i så fall lett vil kunne skje. Selv om kjennskap til det aktuelle området er svært viktig, mener vi det også er av stor viktighet at et tilsynsorgan har mandat til å stille spørsmål ved og eventuelt utfordre etablert praksis på området, og at vektleggingen av faglig ekspertise ikke går på bekostning av grundige menneskerettslige vurderinger.

Norsk Forening for Psykisk Helsearbeid anmoder om at de ovennevnte punkter utredes og tas stilling til før ratifikasjon av den valgfrie protokollen. Vår vurdering er at vi ønsker et større fokus på menneskerettigheter og en organisering av et forebyggingsorgan som sikrer at menneskerettslig kompetanse og menneskerettslige vurderinger blir sentralt. Vi ser på arbeidet med ratifikasjonen som svært viktig, og vil til enhver tid gi vår tilslutning til at dette prioriteres høyt.

Vennlig hilsen

Sigrid Ramdal,
Leder, NFPH

Sigrun Tømmerås,
Representant for NFPHs høringsgruppe